

KRISTENDOMMENS STILLING IDAG

AV MAGISTER ODD HAGEN

For om lag to år siden hevdet den kjente svenske publisist, dr. Erik Hjalmar Linder, at Sverige måtte betraktes som misjonsmark. Selvsagt vakte påstanden en del diskusjon, for det kan naturligvis tales om Sverige som et kristent land på samme måte som vi mener Norge er kristent. Stort sett ble man imidlertid enig om at han nok hadde rett. Visstnok — sa man — har Sverige hatt kristen tro gjennom desennier, og landet har ennå i dag en kultur som i mange henseender preges av denne tro. Man har en kirke som bærer det tradisjonsrike navn Svenska Kyrkan, og ved siden av den fins det en rekke frikirkesamfunn som også øver en betydelig innflytelse i kristen retning. Men tross dette er det et faktum at landet er i ferd med å avkristnes og at man sannelig ikke behøver reise ut til «misjonsmarkene» for å finne arbeidsfelt. Det fins hedninger i massevis her hjemme.

Dette resonnement kan tillempes på Norge og kanskje et hvilket som helst annet kristent land i verden. Avkristningen er en forferdelig realitet som vi ikke kan eller bør fornekte. Selvsagt går tanken først og fremst til de land hvor man fra politisk hold satte alt inn på å avskaffe religionen i det hele tatt, men kristendommen i særdeleshet. Jeg nevner som eksempel de tanker som kom til syne i boka «Gott und Volk» av den unge tyske østfrontsoldaten. Han hevdet at det skulle være det tyske folks store ære at det var det første i Europa som bevisst og avgjort gjorde rent bord med kristendommen. At hans tanker hadde sympati og støtte på høyere hold,

framgår av at skriftet utkom i hundretusener av eksemplarer, tross den papirmangel man ellers klaget over.

Men det er ikke nødvendig å hente fram slike eksempler, og vi bør heller ikke uten videre gå ut fra at kristendommen er utenfor faresonen nå etter krigen. Politiske synspunkter kan framleis komme til å spille inn når man skal ta stilling til den. Som eksempel kan man nevne at Gandhi kommer til å motarbeide kristendommen fordi den strider mot det sosial-politiske syn som han er tilhenger av, fordi han tross alt sitt «demokrati» likevel vil beholde kastesystemet. Det er imidlertid lett å fastslå at kristendommens stilling ikke er blitt styrket i de såkalte kristne land i de siste år. Forholdene kan nok sies å være litt bedre, for så vidt som religionen på grunn av de kristnes innsats under krigen blir aktet på en annen måte enn før av store befolkningslag. Men dette betyr ikke så meget reelt. Det er stor forskjell på at man i aktelse tar av seg hatten for kristendommen og dens representanter og en virkelig omvendelse til kristen tro. Men samtidig som den kristne kirkes stilling er blitt styrket på denne måte, kan man iaktta at de kulturradikale mer enn noensinne før betrakter kristendommen som et hår i kulturens ellers velsmakende suppe.

Samtidig som sekulariseringen griper om seg i det gamle, kristne Europa, forvandles også disse områder til misjonsmark. La oss ta et eksempel som kan være symptomatisk: Der er i Sverige blitt dannet et selskap for Innen-Europeisk Misjon. Man vil med utgangspunkt i Norden, som med en viss rett kan betraktes som fastere kristelig forankret, søke å vinne mennesker i det i mange henseender avkristnede Sentral-Europa for Gud. Vi velger et annet eksempel: Den politiske radikalering i Sentral- og Syd-Europa har medført at de gamle nasjonale kirker er blitt svekket, særlig synes situasjonen å ha forandret seg betraktelig i Jugoslavia. Man bør selvsagt ikke gå ut fra at disse forandringer i og for seg vil virke skadelig for kristendommen, men det fins mange som mener at når den katolske kirke nå gjør så kraftige anstrengelser for å vinne Amerika, så kommer det av at man forbereder en eventuell overflytning av pavestolen dit. Tanken er ikke usannsynlig.

Denne forandring i den åndelige situasjon betyr at Europa forvandles til misjonsmark, og at de egentlige misjonsmarkers proble-

mer også blir våre. Vi må vinne våre egne hedninger for Guds rike. En del vil innvende at den oppgaven hadde vi også før, men situasjonen er likevel annerledes. Før kunne de kristne forkynnere søke tilknytning til en akseptert kristen tenkemåte også hos de uomvendte. Nå får man ofte møysommelig bygge opp kristen kunnskap også hos europeiske tilhørere, for på den måten å legge grunnlag for trosliv og livssyn.

Nathan Söderblom talte en gang om at den tid kanskje ville komme at Østens folk måtte dra som misjonærer til et Europa som er lagt i ruiner. Så langt er vi ikke kommet enda. Vi har ruinene. Vi har også atskillig av hedenskapet. Men enda er ikke den situasjon oppstått at misjonærer fra de unge kirker i Østen bedriver virksomhet her. I en nylig utkommet bok, redigert av professor William K. Anderson, hvor den protestantiske verdenssituasjon behandles, mener *Henry Smih Leiper*, som skriver om den europeiske situasjon, at den kristne kirke i vår verdensdel nå har en stor anledning. Han siterer med tilslutning følgende ord fra en artikkel i «Christian News Letter» av Miss Barbara Ward:

«Europa er lik et land som en tornado har herjet. Alle landemerker og institusjoner er kastet over ende, skoler og universiteter ødelagt. Praktisk talt er det bare en eneste institusjon som har klart å bevare forbindelsen mellom den gamle tid og nåtiden i Europa, og det er den kristne kirke. . . I et Europa hvor alle institusjoner er utslettet, fins det ennå en organisasjon ut over kontinentet som kan tale med verdensdelens stemme og som stadig anerkjenner forpliktelsen mot den frihet vi kjemper for.»

Det kan være noe i tanken at uten kirken vil Europa «miste sin historie» og at folkene derfor kanskje vil vende tilbake til den. Min personlige oppfatning er imidlertid at dr. Leiper er for optimistisk, iallfall når det gjelder troen på at kirken takket være sin avvisende stilling overfor nazismen, skulle ha et særlig gunstig utgangspunkt når de indifferente skal vinnes. Jeg tror at jo før vi innretter oss på at Europa er misjonsmark, desto større muligheter har vi for å kunne vinne noe for Guds rike. Dette betyr at kirken må innrette seg på et *religiøst* arbeid og ikke regne med at verdslige konjunkturer skal by en gunstig løsning. Vi har en stor anledning — om vi vil misjonere!

Samtidig som Europa holder på å framtre som misjonsmark, kan man på den annen side si at de gamle misjonsmarker holder på å europeiseres. Dermed vil jeg ha sagt at de europeiske forhold holder på å bli innført der ute. Men skal man skrive om disse ting, bør man også nevne hva godt dette innebærer.

Det forekommer meg at det beste av hva Europa har brakt den øvrige del av verden, er kristen tro og kristent liv, kort sagt: Den kristne tro er blitt plantet og har fått feste også der ute. Vil man ha et praktisk og illustrerende eksempel på hvor den kristne kirke ved sin misjon faktisk har nådd fram overalt i verden, skal man lese *Henry van Dusens* bok: *They found the Church there*. Den forteller hvordan soldatene, overalt hvor de kom rundt om i verden, møtte den kristne kirke. Misjonærene hadde vært der lenge før de selv kom. Man gjorde oppdagelser. «I Ny-Guinea og Salomonøyene i det sydlige Stillehav, blant de utallige øyer i det sentrale Stillehav, i Belgisk Kongo og i Sentral-Afrika og Egypt, i Den nære orient og Iran og India, på Burmaveien og i provinsen Yunnan ble disse oppdagelser gjort. Overalt hvor den amerikanske krigsmaskin strakte fram sine tentakler mot Tokio eller lot sine fallskjermssoldater dompe ned i uforutsette begivenheter, fant soldatene innfødte av forskjellig hudfarge som ønsket dem velkommen og bød hjelp og beskyttelse. De fant misjonsstasjoner som vel var uanseelige, men som hadde mat og medisiner og et bunnløst dyp av gjestfrihet. Mer enn alt annet: De møtte en livskvalitet og en tro som de sjelden hadde funnet i det «kristne Amerika». To eller tre eksempler på sådant hadde vel ikke vært så overraskende, men her fikk man eksempler i dusinvis — og da måtte det være noe å tenke over.»

van Dusen påpeker også at for mange av soldatene kom dette møte med misjonen til å bety en fullstendig omvurdering. Jeg plukker fram to-tre av de uttalelser som forfatteren gjengir: «Jeg tviler på at misjonsarbeid av noen art skulle ha interessert meg for to år siden, men etter å ha sett disse glimt av fattigdom og tragedie, må jeg skamme meg over meg selv.» — «Jeg må fullstendig revidere mitt syn på misjonen.» — «Hjemme forstod vi ikke det minste av alt det gode misjonærene gjør.» — «I all rettferdighets navn må jeg si at misjonærene har gjort et enestående arbeid.» — «Jeg

har skrevet om alt dette fra kakisynspunkt. Det har vært som en åpenbaring å se det som vi har sett.»

Dette viser oss at den kristne misjon ikke har tapt sin kraft enda. Men det som her skal understrekes, er at den kristne kirke i dag har nådd lenger i geografisk utbredelse enn noensinne før. De «svarte flekkene» på verdenskartet blir færre og mindre. Selvsagt er det ennå meget som mangler på at forholdene ute i hedningelandene er som her i Europa, men det er klart at med den hastighet hvormed alt utvikles nå, nærmer vi oss ganske fort den dag da forskjellen mellom de hjemlige arbeidsforhold og hedningelandenes arbeidsforhold for kirken faller bort. Dette betyr at våre problemer her hjemme etter hånden også vil møte dem som arbeider der ute. For å illustrere hva jeg mener, vil jeg ta et eksempel som har den fordel at det knyttes til det som er sagt ovenfor, om at misjonsmarkens problemer holder på å bli våre. Det ble sagt at vi likesom misjonærene på hedningefeltene må forsøke å vinne våre hedninger. Man kan gjerne si at disse sistnevnte er moderne hedninger. Men misjonæren der ute har ikke lenger bare med det gammeldagse hedenskap å gjøre. Sammen med kirken som soldatene møtte ute i de fremmede land, møtte de også den vesterlandske kulturs dårligere sider — selv kom de med krigsmaskinene. Med andre ord: Også på de gamle misjonsmarker holder det på å vokse fram et moderne hedenskap ved siden av det gamle, og for misjonæren blir det en ikke mindre vanskelig oppgave å overvinne det. Hans oppgave begynner mer og mer å ligne vår egen her hjemme.

Skal man så nevne noen av de ting som misjonæren får å kjempe imot akkurat som presten her hjemme, melder det seg en rekke spesielle ting for tanken. Her kan det imidlertid ikke bli tale om å nevne annet enn visse drag som er almene i tiden.

Det kunne være fristende å si litt om den avgjorte religionsfiendtlighet, men da situasjonen over hele verden er temmelig uklar, og da man ikke uten videre kan hevde at religionsfiendtlighet er den verste motstander kirken kan møte, skal vi la det være. Men det er et par andre trekk som bør omtales. Først har vi *skeptisismen*, som er temmelig utbredt blant de høyere lag av folkene også på misjonsmarkene. Den mest moderne form for skeptisisme er sikkert den som vel kan vise en viss høflig overbærenhet med religio-

nen, men som ikke desto mindre mener at den beror helt og holdent på en illusjon. Dette henger sammen med det faktum at den praktiske materialisme ikke er overvunnet. Et annet drag i tiden som tydelig kommer fram, er *relativismen*, og det er et spørsmål om den ikke er likeså farlig som skeptisismen. For misjonæren kan relativismen på det religiøse område faktisk bli en fristelse. Særlig i India, hvor man fra gammel tid av er henfallen til en synkretistisk relativisering, så at hvilken som helst Gud og hvilke som helst idéer, kan innveves i religionenes forunderlige teppe, kan fristelsen komme. Inderen kan være villig til å akseptere Kristus i relativistisk forstand, men det vil virke ødeleggende på selve det kristne budskap og liv om så skjer, for kristendommen er tross alt absolutt både i krav og gave.

Man kan altså si at den religiøse verdenssituasjon har forvandlet seg for så vidt som misjonsmarkenes problemer holder på å bli våre, og våre problemer holder på å bli misjonsmarkens. *Hele verden* holder på å bli misjonsmark, men dette behøver ikke være noe tap, om bare *hele kirken* blir misjonerende.

Spør man så til sist om det kan sies noe bestemt om den religiøse verdenssituasjon, vil jeg minne om det som ble sagt om Europa. Tross at stillingen er svekket, er den kristne kirke ikke uten muligheter. Vi kan si det står og vipper. Tross alt synes det å skje noe av en religiøs fornyelse i Amerika, hvor striden mellom protestantisme og katolisisme er skjerpet.

I Latin-Amerika fins det enda folk som ikke er kommet i en sådan berøring med kristendommen at omvendelsens muligheter er dem gitt. Derfor har vi her en misjonsmark. Dette er det så meget viktigere å understreke etter som katolisismens innflytelse der synes å være nesten bare noe ytre og så godt som uten ansatser til åndelig liv og tenkning.

Man bør også være oppmerksom på at Syd-Amerika utgjør noe av et problem for protestantisk evangelisering. Den katolske kirke er dominerende, men på den annen side er det blant de ledende kulturelle og politiske menn i de forskjellige stater atskillige antiklerika som forholder seg velvillig til evangelisk misjon. Den kjente spesialist i sydamerikanske spørsmål, dr. George P. Howard, har nettopp behandlet spørsmålet om religionsfriheten i disse land. Han

mener at det nok reises atskillig vanskeligheter fra katolske kretser og diktatorer, men han hevder på den annen side at det overveiende protestantiske USA gjør saken verre enn den behøver være ved å handle etter den fikse idé at alt politisk og kulturelt samarbeid med Latin-Amerika må opprettholdes av katolikker.

Dette er ifølge Howard feilaktig, for sydamerikanerne har i allminnelighet intet imot samarbeid med protestanter. Dessuten er protestantismen der nå så pass sterk at den ikke kan oversees. «I Chile er pinsevennene den største gruppe, med om lag 30 000 medlemmer, og her virker bare innfødte arbeidere. I Uruguay og Argentina, som sammen danner det som metodistene kaller en «års-konferanse», er det en innfødt biskop som står i ledelsen, og av 76 prester er det bare 4 som er av fremmed nasjonalitet. — Den sterke Valdenserkirke i Uruguay er helt selvstyrende og har ingen fremmede arbeidere. Det samme er tilfellet med den evangeliske kirke i Peru. I Brasilia er det to helt selvstyrende kirker: kongregasjonalistenes og presbyterianenes. Det samme kan sies om Brasiliens metodistkirke, som velger sine egne biskoper (3) og bestemmer sitt eget program og virke.

Når det gjelder Østen, fins det store områder som man enda ikke vet så meget eksakt om siden japanerne i 1942 dro seirende fram. I de fleste områder står dog protestantisk misjon forholdsvis sterkt. Bare på enkelte felter, som f. eks. Fransk Indo-China, er katolikkene dominerende. Det fins også land hvor kristendommen ennå ikke har vunnet noe terreng. Det gjelder f. eks. om Thailand, hvor buddhismen er fullstendig dominerende. Dog har også i dette land en viss innflytelse gjort seg gjeldende, fordi Amerikansk-Presbyteriansk misjon har spilt en viss rolle på det medisinske område i landet. Overalt har misjonen sjanser, men det kan være et spørsmål om de overalt kan utnyttes. Det er så mange faktorer som spiller inn, nasjonalisme, politiske brytninger osv., at det er vanskelig å være spåmann.

Vi har ovenfor pekt på at krigen har stillet den kristne kirke overfor en vanskelig situasjon i Europa. Den har hatt virkninger også på de egentlige misjonsfelter, men likevel må man gi *Latourette* medhold i at stillingen etter denne krig tross alt er lysere enn den var i 1918. Det er særlig to faktorer han nevner. For det første

X er kristendommen sterkere i Østen nå enn den gangen. For det annet har den kristne tro fått et dypere feste blant folkene der. «I 1914 måtte kristendommen blant disse folk holdes i live ved stadige blodtransfusjoner fra Vestens kirker.» Nå er en rekke av innfødte arbeidere rykket fram til bevisst ansvar og ledelse. «For første gang i sin historie er kristendommen blitt verdensomfattende og ikke en koloni- eller imperieutbredelse av en vesterlandsk tro, for å uttrykke det teologisk. Dette er noe enestående. Ingen religion har tidligere fått slike verdensomfattende dimensjoner.»

Man kan imidlertid slå fast at kristendommens stilling er slik at den krever hengivne tjenere både hjemme og ute, om den skal nå det mål som Kristus selv har satt: Å gjøre alle folk til disipler.